

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

"النُّعْمَانُ سِرَاجُ أُمَّتِي" حديث موضوعی ست

(ترجمه)

پرسش:

سلام و درود الله بر شما باد! در وصف امام ابوحنیفه رحمه الله حدیثی گفته شده با این الفاظ: النُّعْمَانُ سِرَاجُ أُمَّتِي یعنی نعمان چراغ امت من است. حال پرسش من در مورد صحت این حدیث است که آیا این حدیث از پیامبر صلی الله علیه وسلم ثابت شده است یا خیر؟

پاسخ:

در قرن چهارم و پنجم هجری بعد از این که مناظرات میان مذاهب و مفاخرات (افتخار نمودن به مذهب خاص) در بین پیروان مذاهب ایجاد شده بود، روایات موضوعی به میان آمد، طوری که یک مجتهد را مدح و توصیف و مجتهد دیگری از امامان مذاهب را تقییح و بدگویی می نمودند؛ بطور مثال: برخی از پیروان مذهب شافعی، امام شافعی را برتریت داده و مقام وی را بالاتر از امام ابوحنیفه می دانستند و بعضی از پیروان مذهب حنفی، امام ابوحنیفه را برتریت داده و مقام وی را بالاتر از امام شافعی می دانستند. عده ای از پیروان مذاهب دیگر نیز چنین می کردند...

بعد از آن اشخاص مُغرض، احادیث موضوعی (ساختگی) را روایت می کردند، البته به گمان این که به مذهب شان خدمت نمایند، در حالی که آنان اذهان مردم را به فرقه گرائی و تعصب آماده می کردند و از جمله آن احادیث موضوعی "النُّعْمَانُ سِرَاجُ أُمَّتِي" است. بنابر این، لازم است پیرامون این موضوع، بعضی اقوال و نظریات علمای حدیث را ذکر نمایم:

اول- خطیب بغدادی متوفی 463 هـ.ق در کتاب تاریخ بغداد، بعد از این که سلسله روایان و سند این حدیث را بررسی نموده گفته است: «هُوَ حَدِيثٌ مَوْضُوعٌ، تَفَرَّدَ بِرِوَايَتِهِ الْبُورْقِيُّ» یعنی این حدیث موضوعی است، چون در سلسله روایانش شخصی بنام البورقی تنها مانده است.

دوم- ابونعیم اصفهانی متوفی 430 هـ.ق در کتاب "المسند المستخرج علی صحیح مسلم" بعد از تعلیق و تبصره در مورد روایان این حدیث چنین گفته است: «يَسْتَحِقُّ رَاوِي هَذَا الْحَدِيثِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَمِنَ الرَّسُولِ وَمِنَ الْمُسْلِمِينَ اللَّعْنَةَ» یعنی راوی این حدیث مستحق لعنت از سوی الله متعال و رسولش (ﷺ) و مسلمانان است.

سوم- سلیمان بن عبدالقوی متوفی 716 هـ.ق در کتاب "التعیین فی شرح الاربعین" در مورد این حدیث گفته است: «ابن جوزی حدیث النُّعْمَانُ سِرَاجُ أُمَّتِي را در احادیث موضوعی شامل نموده و نیز گفته است: «زمانی که مذهب شافعی مشهور شده بود، برخی از پیروان احناف خواستند که

مذهب شافعی را بدنام سازند، همراه با مأمون ابن احمد سلمی و احمد بن عبدالله جوی باری، که هردوی شان دروغگو بودند، صحبت نموده و این روایت دروغین را ساخته و ترویج نمودند.»

چهارم- اسماعیل بن محمد دمشقی متوفی 1162هـ.ق در کتاب "كشف الخفاء و مزيل الإلباس" در مورد حدیث مذکور گفته است: «أبوحنيفة سراج أمّتي، قال القاري في موضوعاته الكبرى: هو موضوع باتفاق المحدثين» یعنی ملا علی قاری حنفی در کتاب "الموضوعات الكبرى" پیرامون حدیث أبوحنيفة سراج أمّتي گفته است که این حدیث به اتفاق محدثین موضوعی است.»

خلاصه این که، مقوله النُّعْمَانُ سِرَاجُ أُمَّتِي، به اتفاق محدثین حدیث موضوعی (دروغ و ساختگی) است.

برادرتان عطاء ابن خلیل ابورشته

9 ذو القعدة 1438هـ.ق

1 اگست 2017م